

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Samhällskunskap

Är jag lärare nu?

– en kvalitativ studie kring det praktiska genomförandet av 2001 års lärarutbildning

Examensarbete i samhällskunskap
HT 08

Författare: Fredrik Hansson

Handledare: Anna Bendz

Ord: 9564

Titel: Är jag lärare nu? - En kvalitativ studie om det praktiska genomförandet av den nya lärarutbildningen

Författare: Fredrik Hansson

Kurs: Examensarbete i samhällskunskap

Omfattning: 15 Högskolepoäng

Termin: HT 2008

Handledare: Anna Bendz

Abstract

Syfte: Att studera det praktiska genomförandet av den nya lärarutbildningen genom en kvalitativ samtalsstudie inriktad på yrkesverksamma lärare med examen från utbildningen

Metod: Semistrukturerade privata samtalsintervjuer med

Resultat: Den grundläggande kompetens som regeringen avsåg tillhandahålla framtida lärarstudenter genom den nya lärarutbildningen har bara delvis förmedlats i praktiken. Respondenterna tycker inte att utbildningen förberedde dem tillräckligt för arbetet som lärare. Förankringen mellan utbildningens teoretiska och praktiska del är otillräcklig och flera kunskapsområden såsom bedömning, konfliktlösning, gruppologi, IT och socialpedagogik behandlas bara delvis eller inte alls inom ramarna för utbildningen. Dessa kunskapsområden lyfts ändå fram av respondenterna som delar som borde ingå i en grundläggande lärarkompetens. Den verksamhetsförlagda delen av har varit en särskilt viktig del i utbildningen menar respondenterna. Den största skillnaden i implementeringen av de olika kompetensområdena går att finna mellan kvalitén på de teoretiska respektive praktiska delarna i undervisningen. Respondenterna föreslår längre VFU med utökad utvärdering samt en utökning av kursutbudet och rekrytering av kursledare med yrkeserfarenhet från läraryrket som möjliga förbättringar av nuvarande utbildning

Nyckelord: Lärarutbildningen, genomförandet, kvalitativ, rationalitet, erfarenheter

Innehållsförteckning

§1 INLEDNING	4
1.1 BAKGRUND & PROBLEMFÖRMULERING	4
§2 TEORI & TIDIGARE FORSKNING.....	6
2.1 TIDIGARE FORSKNING OM LÄRARUTBILDNINGEN	6
2.2 VAD INNEBÄR IMPLEMENTERINGSBEGREPPET?	8
2.3 HUR STYRS LÄRARUTBILDNINGEN?	10
2.4 BAKGRUND TILL DEN NYA LÄRARUTBILDNINGEN.....	11
2.5 MÅLEN MED LÄRARUTBILDNINGEN	12
2.6 SUMMERING.....	17
§4 SYFTE & FRÅGESTÄLLNINGAR	18
4.1 SYFTE	18
4.2 FRÅGESTÄLLNINGAR	18
§5 METOD	18
5.1 VAL AV METOD	18
5.2 URVAL	19
5.2.1 Urvalsgrupp.....	21
5.3 UTFORMNING OCH OPERATIONALISERING	22
5.4 GENOMFÖRANDE.....	23
5.5 ANALYSMODELL.....	24
§ 6 RESULTAT	24
6.1 RESPONDENTERNAS SYN PÅ HUR VÄL LÄRARUTBILDNINGEN GENERELLT HAR FÖRBERETT DEM FÖR YRKET SOM GYMNASIELÄRARE	24
6.2 RESPONDENTERNAS SYN PÅ KUNSKAPSOMRÅDEN INOM DET ALLMÄNNA UTBILDNINGSMÅLET	26
6.3 RESPONDENTERNAS SYN PÅ VFU INOM LÄRARUTBILDNINGEN	27
§7 DISKUSSION.....	27
7.1 I VILKEN GRAD PRÄGLAS IMPLEMENTERINGEN AV DEN NYA LÄRARUTBILDNINGEN AV RATIONALITET?	28
7.2 FINNS SKILLNADER I IMPLEMENTERINGENS GRAD AV RATIONALITET BLAND REGERINGENS OLIKA KOMPETENSMÅL?	29
7.3 HUR KAN UTBILDNINGEN FÖRÄNDRAS FÖR ATT BÄTTRE FÖRMEDELA DE KOMPETENSER SOM REGERINGEN EFTERFRÅGAR?.....	30
7.4 SAMMANFATTNING OCH FRAMTIDA FORSKNING	31
§ 9 LITTERATURLISTA	34
9.1 TRYCKTA KÄLLOR.....	34
9.2 INTERNETKÄLLOR	34
9.3 ÖVRIGT.....	35

§1 Inledning

1.1 Bakgrund & problemformulering

Skolan ses av många som den kanske viktigaste av våra samhällsinstitutioner. Genom att utgöra mötesplats för barn och ungdomar från skilda samhällsklasser och kulturer med olika värderingar och erfarenheter etc. är skolan en av få arenor där förståelse och gemenskap mellan människor med olika sociokulturell, ekonomisk, eller religiös bakgrund kan skapas. Det är också den plats där Sveriges unga skall fostras till framtidens demokratiska samhällsmedborgare och förberedas för utbildning och yrkesliv. I läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf94) står att läsa följande om skolans uppgift:

"Huvuduppgiften för de frivilliga skolformerna är att förmedla kunskaper och skapa förutsättningar för att eleverna skall tillägna sig och utveckla kunskaper. Utbildningen skall främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor, som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet"¹.

Skolan fyller alltså flera mycket viktiga funktioner i det svenska samhället varför det är av största vikt att den håller högsta möjliga kvalitet inom alla områden. En grundförutsättning för detta är att skolans lärare är kompetenta och välutbildade. Här spelar lärarutbildningen en central roll eftersom det är den som skall garantera att våra svenska lärare besitter de kunskaper och erfarenheter som krävs för att kunna tillhandahålla elever inom den svenska skolan högsta möjliga utbildningskvalitet. Frågan om lärarutbildningens kvalitet berör således inte bara skolan och dess lärare, utan även samhället i stort.

I juli 2001 trädde det s.k. Nya lärarprogrammet i verket som ett resultat av Lärarutbildningskommitténs betänkande *Att lära och leda - en lärarutbildning för samverkan och utveckling* (1999). Av regeringens proposition (1999/2000:135) framgår att det huvudsakliga målet bakom inrättandet av det nya lärarprogrammet var att skapa en utbildning som bättre förberedde Sveriges lärare för de nya villkor och utmaningar som ett globaliserat samhälle med hastigt ökande informationsmängder,

¹ Lpf94, s. 8

mångkulturalitet, ny teknik etc. innebär och som har kommit att förändra lärarrollen. Det dög inte längre att passivt överföra kunskap i ett samhälle där kunskap i överflöd gick att nå genom en enda knapptryckning. Istället måste läraren uppmuntra och vägleda sina elever till att själva aktivt söka kunskap och kritisk granska information samt förmedla de kunskaper och värderingar som krävs för att leva och verka i en globaliserad värld.² Med denna insikt som utgångspunkt skapade regeringen den nya lärarutbildningen vilken bland annat skulle tillhandahålla alla lärare, en särskild grundkompetens i lärande, vila på vetenskaplig grund i högre grad än tidigare samt innebära ökad anknytning mellan teori och praktik. Jag kommer i teoridelen att återkomma till de nya utbildningsmål som regeringen slog fast i sin proposition och där förklara dem utförligare.

I media har vi på senare tid fått varierande besked om vad som blivit av den nya lärarutbildningen. Rubriken "Svenska lärare är för dåligt utbildade" fanns t. e x. att läsa i en artikel i Aftonbladet i april 2008.³ I Borås Tidning presenterades två månader därefter en helt annan bild av samma utbildning då Högskoleverkets sakkunnige Anders Fransson i tidningen menade att lärarutbildningen aldrig varit bättre.⁴ Det är således inte helt lätt att veta om lärarutbildning från 2001 har inneburit de förändringar och kvalitetsförbättringar som regering och riksdag avsågs vid dess införande.

Flera studier har sökt utvärdera lärarutbildningens kvalitet på olika områden. Dessa undersökningar har dock inriktat sig på lärarstudenters och särskilda kontrollgruppers bedömning av utbildningens kvalitet och därmed utelämnat de yrkesverksamma lärarnas åsikt. Även om det finns forskning som tar sin utgångspunkt i "färdiga" lärares erfarenhet bygger denna dock uteslutande på enkätundersökningar där frågan om *vad* som har varit bra och dåligt med lärarutbildningen stått i centrum. Däremot räcker dessa studier sällan till när det gäller att skapa sig en djupare förståelse och besvara frågan om varför eller på vilket sätt vissa element i utbildningen varit bra eller dåliga.

Att bredda den kvalitativa forskningen med utgångspunkt i lärarperspektivet är därför ovärderligt. Detta eftersom lärare, till skillnad från b.l.a. politiker till vardags arbetar och verkar inom skola och utbildning och därmed tydligast av alla ser och

² En förnyad lärarutbildning, s. 5-10

³ Internet 1

⁴ Internet 2

påverkas av de effekter som olika reformer inom lärarutbildningen resulterar i. Denna studie har således två övergripande mål:

- 1) Att bredda kunskapen om i vilken mån regeringens ursprungliga avsikter bakom den nya lärarutbildningens har kommit att omsättas i praktiken.
- 2) Att komplettera befintlig kvantitativ forskning på området genom att i en kvalitativ studie lyfta fram erfarenheter och tankar hos yrkesverksamma lärare med examen från utbildningen.

§2 Teori & tidigare forskning

Föreliggande studie avser följaktligen att studera i vilken mån innehållet i den nya lärarutbildningen har kommit att överrensstämma med regeringens ursprungliga mål. Här är det meningen att intervjuer med yrkesverksamma lärare som tagit ut examen för nämnd utbildning skall fungera som en indikator för hur implementeringen av utbildningen har fallit ut och samtidigt ge upphov till hypoteser som kan förklara samma utveckling. För att undersöka genomförandet av en ny utbildning är det dock viktigt att förstå vissa grundläggande principer kring den politiska styrningen av svensk lärarutbildning samt verkställandet av politiska beslut, s.k. implementering. Dessutom måste vi bilda oss en uppfattning om vilka avsikter och mål regering och riksdag egentligen hade med den nya lärarutbildningen.

Följande teorikapitel består därför av tre delar. Först en inledande översikt av tidigare forskning. Därefter följer en genomgång av implementeringsbegreppet. Teoriavsnittet avslutas med en redogörelse för de allmänna utbildningsmål som går att utläsa ur befintliga styrdokument och utredningar för 2001 års lärarutbildning.⁵ Dessa utbildningsmål kommer senare att ligga till grund för de samtalsintervjuer som ingår i studien.

2.1 Tidigare forskning om lärarutbildningen

Av de studier som inriktar sig på olika former av utvärdering och implementering av lärarutbildningen är de flesta av betydelse utförda på uppdrag av statliga myndigheter eller olika fackorganisationer. Dessa studier bygger i sin tur på expertgruppers

⁵ Med *allmänna utbildningsmål* avses här de kompetenser som anses grundläggande för lärarstudenter med inriktning gymnasiet och grundskolans senare åldrar oavsett ämnesinriktning och specialiseringar.

bedömningar eller på kvantitativ forskning vars statistiska underlag använts för att ta reda på vilka delar av utbildningen som lyckats/misslyckats med att uppnå de mål som riksdag och regering satt upp. Lärares erfarenheter och åsikter om *varför* implementeringen har lyckats eller misslyckats har dock ofta hamnat i skymundan. Förhoppningen med denna studie är därför att bidra med ökad kunskap till forskningsfältet om lärares åsikter och erfarenheter kring implementeringen av lärarutbildningen.

År 2008 genomförde utbildningsdepartementet tillsammans med SCB (Statistiska centralbyrån) en rikstäckande enkätundersökning med ca 5800 svarande. Syftet var, liksom i föreliggande studie, att ta reda på hur lärare med examen från nuvarande lärarutbildning såg på sin utbildning i backspeglarna. Undersökningen utgjorde en del av underlaget för den utredning om en ny lärarutbildning som en speciell kommitté, ledd av chefen för Högskoleverket Sigbritt Franke, på uppdrag av utbildningsdepartementet sammanställde. Av undersökningen framgick bland annat att de flesta lärarna kände sig i viss mån- eller väl förberedda för läraryrket ifråga om kunskaper som rörde lärandeprocesser, pedagogik, och mångfald i skola och samhälle.⁶ Samtidigt kände sig nästan hälften av de tillfrågade lärarna dåligt förberedda inom kompetensområden som IT i skolan, prov och bedömning, lokalt utvecklingsarbete samt utvecklingsamtal.⁷

Även bland aktiva lärarstudenter är inställningen gentemot utbildningen blandad. Av rapporten *En undersökning om den nya lärarutbildningens kvalitet (2004)* utförd av SIFO på uppdrag av Lärarnas riksförbund och som riktar sig till lärarstudenter med inriktning förskola/grundskola framgår att endast 17 % tycker att utbildningen är av bästa möjliga kvalitet. 20 % av de tillfrågade ger utbildningen underkänt medan 62 % tycker att den vare sig är bra eller dålig. De områden där flest upplever sig ha erhållit tillräckliga kunskaper är inom områdena ledarskap, lagar och regler kring offentlighet och sekretess samt vad gäller förmåga att skapa ordning i klassrummet. Skolororganisation

⁶ En hållbar lärarutbildning, 2008, s. 134; Pedagogiskt ledarskap 82 %, Lärandeprocesser 91 %, Mångfaldens utbildning & samhälle 84 % (Siffrorna avser andelen svarande lärare som känt sig i viss- eller stor utsträckning förberedda för arbetet som lärare inom det specifika kunskapsområdet).

⁷ En hållbar lärarutbildning, 2008, s. 134; Prov & bedömning 48 %, IT-kunskaper 42 %, Utvecklingsamtal 44 %, Lokalt utvecklingsarbete 55 % (Siffrorna avser andelen svarande lärare som inte alls känt sig förberedda för arbetet som lärare inom det specifika kunskapsområdet).

och ekonomi, provutformning, utvecklingssamtal och konflikthantering var områden som hade berörts mycket lite eller inte alls inom ramen för utbildningen.⁸

I *Högskoleverkets uppföljande utvärdering av lärarutbildningen* (2008) stärks bilden av en utbildning med problem. Kritik riktas mot lärarutbildningen vid 10 av landets 26 utbildningsäten.⁹ Rapporten tar sin utgångspunkt i en särskild kontrollgrupps bedömningar av de olika utbildningarnas akademiska kvalitet. Bland de områden som Högskoleverkets kontrollgrupp riktar kritik mot märks det allmänna utbildningsområdet och organisationen av detta. Kontinuitet i utbildningsområdets upplägg samt en tydlighet i kopplingen till de didaktiska perspektiven är det som främst efterfrågas i rapporten, men även en utveckling av bedömningskriterier och utvärdering för utbildningens verksamhetsförlagda del.¹⁰

2.2 Vad innebär implementeringsbegreppet?

Anders Sannerstedt, universitetslektor vid institutionen för statsvetenskap på Lunds universitet, beskriver i boken *Politik som organisation – förvaltningspolitikens grundproblem* hur implementering av politiska beslut genom historien inte sällan har varit en komplicerad aspekt av demokratiska samhällens styrning. Begreppet implementering innebär enligt Sannerstedt det faktiska verkställandet av politiskt fattade beslut, eller om man så vill, tillämpningen av dessa beslut i praktiken.¹¹ Kriminalvårdens forskningskommitté betonar i en rapport om implementering av nya behandlingsmetoder för kriminella vikten av att skilja implementeringsbegreppet från t.ex. spridning och information. Detta eftersom spridning av specifik information eller olika idéer kan ske oberoende av att de implementeras. Implementeringen kommer istället in i processen först då det handlar om att sätta de olika idéerna i verket.¹² Roselius & Sundell (2008) understryker hur komplicerad implementeringsprocessen är

⁸ En undersökning om lärarutbildningens kvalitet, 2004, s. 6-17; I studien svarade 642 lärarstudenter på frågor om utbildningens examensmål och verksamhetsförlagda del.

⁹ Rapporten är en uppföljning till *Högskoleverkets utvärdering av den nya lärarutbildningen vid högskolor och universitet som kom 2005*.

¹⁰ Uppföljning av utvärderingen av lärarutbildningen, 2008, s. 33-34 & s. 35-37

¹¹ Rothstein, 1997, s. 14-18

¹² Implementering av nya behandlingsprogram i kriminalvården, 2006, s. 18

och pekar samtidigt på att den är tidskrävande och kräver kunskap om såväl vad som bör implementeras som hur det skall gå till i praktiken.¹³

Följaktligen kan vi konstatera att implementering har att göra med realiserandet av olika idéer som ligger till grund för t.ex. politiska beslut, verksamhetsplaner, organisationsutföranden etc. I fallet med den nya lärarutbildningen innebär det således genomförandet av de olika idéer och inventioner som utgör utbildningens innehåll. Men varför är det då så viktigt att uppnå en lyckad implementering?

Förklaringen till detta har att göra med de tillfällen då tillämpningen inte genomförs på det sätt som de politiska beslutsfattarna avsett. Om så är fallet innebär det ett demokratiskt problem eftersom den politiska styrningen, i form av t e x folkvalda riksdagsmän och dess makt över olika delar av samhället och dess institutioner, i praktiken urholkas.¹⁴

Vi kan för enkelhetens skull vända oss till skolan för att exemplifiera detta fenomen. Låt oss säga att riksdagen på förslag av regeringen driver igenom en utbildningsreform för den svenska lärarutbildningen där man slår fast att ny informationsteknik bör bli ett mer frekvent förekommande inslag i utbildningen. Av någon anledning brister de svenska högskolorna och universiteten i sin tillämpning/implementering av de nya reglerna och blandar in för lite/ingen IT i undervisningen. Anledningarna till detta kan vara många. Det kan t.ex. ha att göra med otillräcklig kunskap om de politiska besluten, brist på resurser, vaga formuleringar i riksdagsbeslutet etc. Oavsett orsak har reformen fått ett annat resultat i praktiken än det de folkvalda politikerna från början avsåg. Detta innebär i sin tur att politikerna (beslutsfattarna) indirekt förlorat den beslutande makten över den svenska lärarutbildningen. Denna makt har i praktiken istället övergått till verkställarna, i det här fallet skolan/universitetet, dess personal och övervakande myndigheter (t.ex. Högskolverket) som nu styr den svenska skolan utan verklig förankring i politiska beslut. Detta blir problematiskt ur ett demokratiskt perspektiv eftersom verkställarna i motsats till riksdagspolitikerna inte väljs i demokratiska val på samma sätt som politiska beslutsfattare och därför inte nödvändigtvis representerar

¹³ Roselius, 2008, s. 30-32

¹⁴ Rothstein, 1997, s. 15-17

folkviljan. På så sätt kan en misslyckad implementering leda till att ett demokratiskt underskott uppstår inom skolan och det svenska samhället.

2.3 Hur styrs lärarutbildningen?

För att kunna svara på i vilken grad den nya lärarutbildningen har blivit vad regeringen tänkte sig vid inrättandet 2001 måste man inte bara förstå implementeringsbegreppet. Det är dessutom viktigt att ha en grundläggande förståelse för hur politisk styrning i allmänhet går till och då i synnerhet hur styrningen av lärarutbildningen ser ut.

Lundquist (1987) menar att man generellt kan tala om två former av styrning när det gäller implementering: direkt och indirekt. Den direkta formen innebär att *beslutsfattaren* mer eller mindre talar om för *verkställaren/tillämparen* vad denne skall göra medan beslutsfattaren som utövar sig av indirekt styrning påverkar verkställande instanser t.ex. genom beslut om dess organisation och arbetsprocedurer. I vilken grad verkställaren sedan följer de direktiv som denne har fått från beslutsfattaren avgör i sin tur styrningens *reliabilitet*.

För att mäta reliabiliteten i styrningen av t.ex. en statlig myndighet bör frågan ställas om myndigheten följer de föreskrifter som staten satt upp för dess verksamhet, eller om den istället tänjer på bestämmelserna, har sina egna, eller helt enkelt missförstår vad som skall göras och hur. Har t.ex. de svenska universiteten och högskolorna erbjudit sina studenter en lärarutbildning som innehåller alla de delar som Sveriges regering och riksdag beslutat om?

Rationalitet å sin sida är ett mått på i vilken mån ett politiskt beslut verkligen har fått den effekt som beslutsfattarna från början avsett. För graden av rationalitet har det ingen betydelse om en myndighet följt de föreskrifter de fått från politiker till punkt och pricka. Det betydelsefulla för graden av rationalitet är istället om resultatet överrensstämmer med de ambitioner politikerna haft, t.ex. i vilken mån den nya lärarutbildningen verkligen har inneburit lärare vilka är väl förberedda för arbete inom dagens svenska skola.¹⁵

De regler och bestämmelser som huvudsakligen gäller för organisationen och innehållet på landets utbildningar slås fast i högskolelagen (1992:1434) vilken

¹⁵ Rothstein, 1997, s. 16-18

innehåller föreskrifter för universitet och högskolor under statligt, kommunalt eller landstingskommunalt styre.¹⁶ Det är riksdag och regering som motionerar och beslutar om nya formuleringar och ändringar i lagen samt om fördelning av resurser.¹⁷ Det är sedan Högskoleverkets uppgift att följa upp lagreformer och kontrollera att dessa föreskrifter följs. Vid sidan av högskolelagen bestäms högskolorna och universitetens verksamhet av så kallade utbildningsuppdrag som regeringen beslutar om. Utbildningsuppdragen innehåller mål som utbildningsinstitutionerna måste uppnå i form av t.ex. antal studenter, hur många examina som skall avläggas per år etc. Dessa utbildningsmål kan variera till sin karaktär och ibland vara mycket konkreta för att andra gånger vara mer fria för tolkning. Utöver utbildningsuppdragen och högskolelagen är svenska högskolor och universitet mycket fria att själva fördela sina resurser och organisera utbildningar och verksamhet.¹⁸

Om vi utgår från Lundquists modell om styrning för att beskriva förvaltningen av svenska högskole- och universitetsutbildningar är det således rimligt att tillskriva regering och riksdag rollen som *beslutsfattare* medan universiteten, och i viss mån Högskoleverket (p.g.a. sin kontrollfunktion), får ikläda sig rollen som *verkställare*. Styrningen är både direkt och indirekt till sin natur eftersom den sker genom direktiv som rör såväl den praktiska verksamheten och utbildningarnas organisation och upplägg genom nya/ändrade lagar, utbildningsplaner etc. Exakt vilken nivå reliabiliteten i riksdags och regerings styrning av lärarutbildningen befinner sig på får vi inte reda på inom ramen för föreliggande studie eftersom studien inte behandlar högskolan och universitetens organisation. Däremot borde vi kunna få ett mått på hur implementeringen av de reformer som genomförts i utbildningen upplevs och fungerar i praktiken, vilket bör ge oss en uppfattning om graden av rationalitet i styrningen av den svenska lärarutbildningen.

2.4 Bakgrund till den nya lärarutbildningen

Det svenska utbildningssystemet genomgick under 1990-talet en reformation där den centralt styrda skolan övergick till att bli mål- och resultatstyrd. Ansvarsfördelningen mellan stat och kommun kom således att förändras i riktning mot en ökad

¹⁶ Högskolelagen, 2008, kap1 § 1

¹⁷ Internet 3

¹⁸ Internet 4

decentralisering vilket samtidigt innebar ett ökat ansvar för läraren och övrig skolpersonal i utvecklingen av skolan.¹⁹ Dessutom var detta en period då det svenska samhället genomgick omfattande kulturella och sociala förändringar, bland annat till följd av en ökad invandring.

Regeringen tillsatte våren 1997 en kommitté som fick i uppgift att arbeta fram förslag på en ny lärarutbildning. Målet var att skapa en utbildning som förberedde läraren för de nya villkor och utmaningar som följde i spåren av reformerna inom det svenska skolväsendet och av ett samhälle i social och kulturell förändring. Resultaten av kommitténs arbete framställdes i en tvådelad rapport: *Att lära och leda – en lärarutbildning för samverkan och utveckling*. Rapporten kom senare att ligga till grund för regeringens proposition: *En förnyad lärarutbildning 1999/2000:135*.

2.5 Målen med lärarutbildningen

Vilka mål var det då som regering och riksdag ville uppnå i och med införandet av den nya lärarutbildningen? Nedan följer en redogörelse för innehållet i den nya lärarutbildningen med utgångspunkt i de dokument som ligger bakom densamma: Utbildningsdepartementets utredning *Att lära och leda – en lärarutbildning för samverkan och utveckling*, regeringens proposition *En förnyad lärarutbildning 1999/2000:135*, Läroplanen för de frivilliga skolformerna (*lpf94*) samt Högskolelagen.

Eftersom föreliggande studie avgränsas till lärare med gymnasial inriktning på sin examen berörs inga mål som inte specifikt eller allmänt rör den gymnasiala nivån av lärarutbildningen. Vidare inriktar sig studien på de områden av utbildningen som är obligatoriska för alla lärarstudenter med gymnasial inriktning, oavsett ämnesval och specialisering. Således kommer implementeringsfrågor rörande ämnesinriktningar och specialiseringar inte att behandlas i denna studie.

Lärandet står i centrum för den nya lärarutbildningen och man pekar på hur individens egen vilja och förmåga att söka och värdera kunskap, samt att lösa problem genom samarbete och kommunikation med andra, har blivit allt viktigare i det moderna samhället.²⁰ Lärarens roll som passiv kunskapsförmedlare i klassrummet är därför inte lika viktig längre. Istället bör läraren besitta kunskap om hur man bäst skapar förutsättningar för elever att hela tiden utvecklas och själva lära sig att hantera de

¹⁹ Om ansvarsfördelningen i skolan, 1990/91:18 s. 20-21; Johansson, 2002, s. 54

²⁰ Att lära och leda: del 1, 1999, s. 49-50

snabba samhällsförändringarna. Detta kräver en lärare med större flexibilitet än tidigare och med förmåga att anpassa sig till ständigt skiftande arbetsuppgifter och arbetssätt. Den moderna läraren måste därför själv ta ansvar för sin egen utveckling som lärare och hela tiden se till att tillgodogöra sig ny kunskap genom ett s.k. livslångt lärande.²¹

Den nya lärarutbildningens huvudsakliga uppgift är enligt styrdokumentet således inte att utbilda "färdiga" lärare. Istället handlar det om att tillhandahålla en slags professionell grundkompetens för läraryrket tillsammans med de redskap, i form av ett vetenskapligt och kritiskt förhållningssätt, som krävs för att läraren själv skall utvecklas i takt med att skolan och dess villkor och krav förändras.

Vad en professionell grundkompetens för lärare består i är dock en flitigt debatterad fråga inom den pedagogiska forskningen. Carlgren & Marton talar om hur lärarens förändrade uppdrag har inneburit ett ökat ansvar för organisation och utveckling av innehåll i undervisningen än tidigare samtidigt som kravet på en pedagogisk kompetens har kvarstått.²² Ekholm (2003) tillägger att läraryrket också handlar om att lyckas fostra eleverna till goda samhällsmedborgare med sunda värderingar.²³

Regeringen definierar i sin proposition om den nya lärarutbildningen, vid sidan om ett kritiskt tänkande och ett vetenskapligt förhållningssätt, 6 stycken grundkompetenser som varje lärare bör inneha efter avslutad utbildning. Dessa kompetenser tillsammans med kunskaper i frågor som rör socialpedagogik, jämställdhet och hållbar utveckling skall rymmas inom ramen för lärarutbildningen och dess verksamhetsförlagda del (VFU). Nedan följer en uppräknings och förklaring av dessa kompetenser/utbildningsmål.

Kognitiv kompetens

Innebär enligt Maltén (1997) kunskaper om hur olika elever uppfattar och tar till sig information genom olika lärandeprocesser. Denna kunskap kan t.ex. erhållas genom studier av teorier inom pedagogisk forskning (t.ex. Piaget, Bruner och Vygotsky).²⁴ Den kognitiva kompetensen skall tillgodoses främst inom det allmänna utbildningsområdet genom att frågor om lärande, undervisningsmetoder, läroprocesser och dylikt behandlas

²¹ En förnyad Lärarutbildning, 1999/02, s. 7-8; Lpf94, s.7-8; Att lära och leda: del 1, 1999, s. 63-65

²² Carlgren & Marton, 1995, s. 83

²³ Lärarförbundet, 2003, s. 7-8

²⁴ Malthén, 1997, s. 121-123

kontinuerligt.²⁵ Även kraven i läroplanen på en undervisning som är anpassad till olika elevers särskilda behov bidrar till behovet av en omfattande kognitiv kompetens hos den yrkesverksamma läraren.²⁶ Varje student på lärarutbildningen bör således ha skapat sig en förståelse för de olika teorierna om lärande den dag då de lämnar utbildningen.

Kulturell kompetens:

Sverige är i dag ett mångkulturellt land och lärare i den svenska skolan måste ha kunskap om olika kulturer och hur kulturella fenomen och värderingar uppstår och påverkar individer och grupper för att kunna hjälpa varje elev att uppnå målen i läroplanen.²⁷ Herlitz (2007) menar att olika kulturer hyser olika normer för vilket beteende som är socialt accepterat i olika situationer och att det därför krävs kunskaper om sådana sociala normer för att inte konflikter och missförstånd skall uppstå.²⁸

Kommunikativ kompetens:

Har att göra med samspelet mellan lärare och elev och innebär att läraren har förmågan att kommunicera en viss information eller ett visst budskap till eleven. För att kommunikationen lärare och elev emellan skall lyckas krävs det att läraren behärskar användningen av såväl det talade språket som kroppsspråket. Maltén skriver i sin bok *Lärarkompetens* (1995) om hur kommunikationen mellan lärare och elev är av central betydelse för en lyckad undervisning. Framförallt kan en misslyckad kommunikation leda till konflikter mellan läraren och såväl elever som kollegor i arbetslaget. Om kommunikationen blir lyckad eller ej har ofta att göra med vilket förhållningssätt läraren har till eleven.²⁹

Dysthe (1996) pekar på hur ett kombinerat arbetssätt, bestående av såväl muntlig dialog som skrivuppgifter, ökar lärarens möjligheter till att få eleverna att delta aktivt i sitt eget lärande.³⁰ Råd och vägledning kring vilka förhållningssätt och arbetssätt som

²⁵ Att lära och leda, 1999, s. 128

²⁶ Lpf94, s. 6

²⁷ Att lära och leda: del 2, 1999, s. 128

²⁸ Herlitz, 2007, s. 19

²⁹ Maltén, 1995, s. 197-208

³⁰ Dysthe, 1996, s. 220-222 & 228

underlättar kommunikationen skall således tillhandahållas den blivande läraren under utbildningen.

Kreativ kompetens:

Lärarens förmåga att utifrån situation, elevers behov och intresse utveckla nya arbetssätt och undervisningsmetoder utan att för den skull förlora strukturen i undervisningen. För att detta skall vara möjligt krävs en kunskap om befintliga undervisningsmetoder och om i vilka sammanhang dessa bör och kan användas i.³¹

Social kompetens:

Har många beröringspunkter med den kommunikativa kompetensen och innebär att läraren har förmågan att bygga upp ett förtroende mellan sig och eleven. Detta sker enligt Kernell företrädesvis genom att läraren behandlar eleven med respekt och visar intresse för dennes åsikter och behov. En lärare som saknar en god relation till sina elever har sämre möjligheter att se deras styrkor och svagheter.³² Gerlitz påpekar att den sociala kompetensen är beroende av en rad såväl externa (miljö, tid och kulturell kontext etc.) som interna faktorer (emotionell kompetens, problemlösningsförmåga, förhållningssätt i olika situationer etc.). Det gäller sedan att med hjälp av förnuftet hanterar dessa faktorer på bästa sätt.³³

P.g.a. begreppets komplexitet och obestämbarhet får antas att teoretiska studier av social kompetens knappast är tänkt att vara en del av den lärarutbildning som regeringen inrättat. Istället är det troligt att utbildningens samlade erfarenheter och kunskaper, inte minst inräknat VFU:n, tillsammans skall bidra till en social kompetens som är gångbar i lärarens yrkesmiljö.

Didaktisk kompetens:

Kernell (2002) menar att didaktisk kompetens har att göra med lärarens kunskaper i hur undervisningen skall planeras. Inom didaktik ställer man frågor som berör vad som skall läras ut, hur det skall gå till och varför. Kommer ett visst undervisningsupplägg att

³¹ Kernell, 2002, s. 110-114

³² Kernell, 2002, s. (SE I BOKEN)

³³ Herlitz, 2007, s. 16-25

fungera i en viss situation och vilka mål har läraren på sikt? Dessutom, påpekar Kernell, krävs kunskaper om skolans organisation, lokaler samt om olika styrdokument.³⁴

Didaktikprofessor Leif Östman är inne på samma spår och menar att didaktisk kompetens består i att: *"omsätta det teoretiska kunnandet om omvärlden till ett konkret innehåll med pedagogisk struktur"*.³⁵ Didaktisk kompetens tycks alltså ha att göra med lärarens förmåga att utveckla en undervisning som på ett tydligt sätt kopplar samman ämnesteorin med världen utanför skolan.

Vid sidan av dessa 6 kompetenser som enligt regeringen skall utgöra den grundkompetens som lärarutbildningen skall tillhandahålla sina studenter skall lärare med gymnasial inriktning även besitta kunskap inom följande områden:

Specialpedagogik

I kapitlet om en likvärdig utbildning i läroplanen för de frivilliga skolformerna (lpf94) slås fast att: *"Hänsyn skall tas till elevernas olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå"* och att *"särskild uppmärksamhet måste ägnas åt de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen"*.³⁶ Således måste varje lärare inneha en grundläggande kompetens om hur elever med särskilda behov bör tas om hand i skolan. I styrdokumentet föreskrivs vidare att alla lärare skall besitta en grundläggande kompetens i att möta elever med specialpedagogiska krav och att dessa kunskaper bör förvärfvas inom ramen för det allmänna utbildningsområdet.³⁷

IT

Den nya utbildningen skall förbereda läraren för att arbeta i en miljö där den senaste informationstekniken har kommit att spela en allt större roll i form av nya pedagogiska arbetssätt och samarbetsformer såväl nationellt som internationellt. Regeringen slår i sin proposition fast att *"Lärarutbildningen bör vara ett föredöme när det gäller*

³⁴ Kernell, 2002, s. 100-103

³⁵ Säfström, 2000, s. 70

³⁶ Lpf94, s. 4

³⁷ En förnyad lärarutbildning, 2000, s. 58

användningen av media och IT som lärande verktyg och visa på de möjligheter dessa ger för lärande samt för lokal utveckling".³⁸

Jämställdhet och hållbar utveckling

Av prop. 1999/00:135 *En förnyad lärarutbildning* framgår att det skall arbetas aktivt med jämställdhetsfrågor och inom utbildningen synliggöra vikten av dessa frågor i det framtida yrket. Dessutom rekommenderar regeringen att ett könsperspektiv bör finnas med i undervisningens samtliga delar. Detta för att ge de framtida lärarna de redskap de behöver för att kunna lyfta och diskutera jämställdhetsfrågor i ett bredare samhällsperspektiv och samtidigt kunna erbjuda kvinnliga och manliga elever en likvärdig chans till utbildning och utveckling oberoende av könstillhörighet. Detsamma gäller studenterna på utbildningen.³⁹

På samma sätt skall frågor om hållbar utveckling och miljö belysas under hela utbildningen och de blivande lärarna skall undervisas i konkreta sätt att arbeta med frågor rörande hållbar utveckling.

2.6 Summering

Vid en översikt av dokumenten bakom den nya lärarutbildningen framgår ett huvudsakligt motiv till inrättandet: den förändrade lärarrollen. Morgondagens lärare skall förses med de kompetenser som krävs för att möta nya krav och villkor i den svenska skolan. Detta kräver i sin tur ett förändrat upplägg av lärarutbildningen. Regeringen har därför beslutat att varje lärare genom sin utbildning skall tillhandahållas en professionell grundkompetens i läraryrket bestående av kunskap inom en rad olika områden. Dessutom skall den nya läraren ha åtminstone grundläggande kunskap i frågor om hållbar utveckling, jämställdhet etc.

Eftersom denna studie avser att undersöka hur dessa regeringens utbildningsmål har tagit sig ut i praktiken blir implementeringsaspekten intressant. Implementering innebär i det här fallet kort och gott verkställandet av regeringens utbildningsmål. Hur väl implementeringen stämmer överens med dessa mål avslöjar i sin tur graden av rationalitet i implementeringen av den nya lärarutbildningen. Tanken är att resultaten av samtalsintervjuerna i föreliggande studie skall komma att ge en indikation på detta

³⁸ En förnyad lärarutbildning, s. 64

³⁹ En förnyad lärarutbildning, 1999, s. 68-69; Högskolelagen, kap1. § 5

och samtidigt bidra till hypoteser om varför graden av rationalitet skiftar mellan olika utbildningsmål.

§4 Syfte & frågeställningar

4.1 Syfte

Att studera det praktiska genomförandet av den nya lärarutbildningen genom att i en kvalitativ samtalsstudie inriktad på yrkesverksamma lärare med examen från utbildningen tar undersöka i vilken grad utbildningen har tillhandahållit en grundläggande lärarkompetens.

4.2 Frågeställningar

Ett av de övergripande målen med denna studie är att bredda kunskapen om i vilken mån regeringens ursprungliga avsikter bakom den nya lärarutbildningen har tagit sig ut i praktiken. Efter att i teoridelen ha kommit fram till vilka dessa avsikter var behöver vi nu formulera en rad frågeställningar som kan hjälpa oss att genom kommande undersökning få svar på den övergripande frågan. Med frågeställning nr 1 avser jag att undersöka i vilken mån regeringens kompetensmål fått genomslag i utbildningen. Frågeställning nr 2 syftar till att ta reda på om det finns skillnader i implementeringen mellan målen. I frågeställning nr 3 söker jag presentera förslag på hur utbildningen kan förändras för att bättre förmedla kompetensmålen.

1. I vilken grad präglas implementeringen av den nya lärarutbildningen av rationalitet?
2. Finns skillnader i implementeringens grad av rationalitet bland regeringens olika kompetensmål?
3. Hur kan utbildningen förändras för att bättre förmedla de kompetenser som regeringen efterfrågar?

§5 Metod

5.1 Val av metod

Eftersom alla metodval, kvalitativa som kvantitativa, rymmer både för och nackdelar är detta val på intet sätt självklart. En tumregel brukar vara att utgå ifrån syftet i valet av

metod. Räcker metoden till för att få fram det material som behövs för att svara till syftet?

Syftet med föreliggande studie är att bidra med kunskap kring yrkesverksamma gymnasielärares syn på implementeringen av lärarutbildningen från 2001. Det material som får anses som centralt för denna studie är således lärarens tankar, erfarenheter och upplevelser av sin utbildning och tid som yrkesverksam lärare. Esaiasson m.fl. (2007) pekar på att kvalitativa samtalsintervjuer är att föredra då forskaren vill ta reda på hur människor själva uppfattar sin värld.⁴⁰ Dessutom erbjuder de på grund av sin interaktivitet och flexibilitet, till skillnad från vanliga frågeundersökningar med helt fastställda och förutbestämda frågor, goda möjligheter att registrera oväntade svar och ingående förklaringar.⁴¹ Mitt val av metod har därför fallit på just kvalitativa samtalsintervjuer.

5.2 Urval

Vid genomförandet av empiriska studier är det alltid viktigt för forskaren att noga överväga vilka studieobjekt i form av t.ex. individer eller grupper som skall undersökas. I valet av intervjupersoner till föreliggande studie har jag utgått från vad Jan Trost (1997) kallar ett strategiskt urval. Det innebär att forskaren väljer ut ett antal variabler och egenskaper som är särskilt intressanta för undersökningen. Sedan väljs respondenter som passar in på dessa kriterier. Vid intervjuundersökningar där syftet liksom för denna studie är att ta reda på en viss respondentgrupps uppfattningar i en fråga och utifrån dessa utveckla hypoteser kring ett visst fenomen är det vanligt att man använder sig av s.k. intensitet i urvalet. Det innebär att studiens respondentpersoner hämtas från grupper som kan förväntas ha en särskilt stor erfarenhet av ett visst fenomen.⁴² Föreliggande studie tar sin utgångspunkt i det strategiska urvalet och principen om intensitet.

Eftersom denna studie inriktas på att undersöka gymnasielärares uppfattning om hur implementeringen av lärarutbildningen från 2001 har lyckats måste respondenterna först och främst vara behöriga lärare verksamma inom gymnasiet. De måste också ha

⁴⁰ Esaiasson m.fl. 2007, s. 285-287 & 295

⁴¹ Esaiasson m.fl. 2007, s. 258-259 & 283

⁴² Esaiasson m.fl. 2007, s. 293

utbildats inom ramen för den nya lärarutbildningen och ha åtminstone ett års yrkeserfarenhet. Respondenterna måste vidare ha erfarenhet såväl från att studera på lärarutbildningen från 2001 som av att arbeta på en svensk gymnasieskola för att kunna göra nödvändiga kopplingarna mellan utbildning och yrkesroll samt svara på i vilken mån utbildningen förberett dem för yrkeslivet. Ett års yrkeserfarenhet har fått fungera som minimigräns av två anledningar.⁴³ För det första trädde den nya lärarutbildningen i kraft i juli år 2001. Med en studietid på upp till 5 och ett halvt år för gymnasielärare och en begränsad anställningstakt av nyutexaminerade lärare är utbudet av respondenter med mer än ett års yrkeserfarenhet att tillgå inom ramen för föreliggande studies genomförande begränsat. Min bedömning är dock att ett års erfarenhet av yrket ändå bör räcka för att läraren skall kunna bilda sig en uppfattning om de vardagliga krav och villkor som gäller på en svensk gymnasieskola. För det andra bör den förhållandevis korta tidsperiod som har gått sedan respondenterna själva tog sin examen öka deras förmåga att minnas och göra nödvändiga kopplingar mellan praktik och utbildning vilket ökar studiens samtidighet.

Eftersom föreliggande studie endast avser att undersöka implementeringen av de allmänna delarna av gymnasielärarutbildningen vilka gäller lika för samtliga utbildningssäten (Universitet och Högskolor) har dessa inte fungerat som urvalskriterier. Författaren reserverar sig dock för eventuella skillnader som ändå kan existera.

Slutligen ingår endast respondenter som sedan tidigare är obekanta för mig som intervjuare. Detta eftersom en nära vänskapsrelation till den man intervjuar kan påverka intervjusituationen. Det kan t.ex. tänkas att intervjuföräntaren ställer mindre ingående frågor och att respondenten ger mindre utförliga svar med tanke på den inbördes relationen.⁴⁴

Således kom kriterierna för respondenurvalet i föreliggande studie att se ut som följande. Varje respondent skall: 1) inneha examen från den nya lärarutbildningen med inriktning gymnasiet och grundskolans senare åldrar; 2) ett års yrkeserfarenhet som

⁴³ Anställningskriteriet innebär minst halvtidsanställning

⁴⁴ Esaiasson m.fl. 2007, s 291-293

professionell lärare inom den svenska gymnasieskolan; 3) vara sedan tidigare obekant för intervjuförättaren.

5.2.1 Urvalsgrupp

Lärare med examen från 2001 års lärarutbildning och minst ett års yrkeserfarenhet blev ett naturligt val av urvalsgrupp om man utgår ifrån studiens syfte och samtidigt beaktar principen om intensitet i urvalet. Att få tag på kvalificerade respondenter visade sig av skäl som delvis berörs i avsnitt 5.1 dock inte vara helt enkelt.

Eftersom jag redan från början förväntade mig att tillgången på kvalificerade respondenter skulle vara begränsad, dels grund av tidpunkten för undersökningen och dels p.g.a. den låga andelen yrkesverksamma lärare med examen från 2001 års lärarutbildning valde jag att använda mig av en form av experturval.⁴⁵ Således kontaktade jag inledningsvis rektorer och verksamhetschefer på 5 gymnasieskolor (3 kommunala och 2 friskolor) i Göteborg med omnejd och bad dessa om hjälp med att hitta respondenter som passade in på givna kriterier. Spridningen mellan kommunala skolor och friskolor var tänkt att täcka in lärare från olika typer av skolor i syfte att säkerställa en så bred erfarenhetsbas som möjligt bland lärarna. Detta skulle dock visa sig omöjligt eftersom det inte arbetade några lärare på de båda friskolorna som passade in på urvalskriterierna. Någon hänsyn till skolornas geografiska position i övrigt togs heller inte. Detta främst beroende på den snäva tidsram som var fastlagd för studien.

Den inledande kontakten med rektorerna togs via telefon som tillhandahöll information om vilka lärare som kunde vara aktuella. Därefter följde ett mailutskick till berörda lärare med en förfrågan om deltagande på frivillig basis och där studiens innehåll och syfte förklarades kort. Bland de lärare som tackade ja till att delta i intervjun bestämdes tid och plats för mötet minst en vecka efter det att respondenterna tackat ja. Syftet med ett uppehåll mellan den första kontakten och mötet var att respondenterna skulle få chans att i lugn och ro tänka över ämnet och minnas tillbaka till sin utbildning. Ingen påminnelse skickades ut till lärare som av olika anledningar inte besvarade mailet. Detta eftersom flera av rektorerna uttryckte en vädjan att sådana inte skulle förekomma med hänsyn till lärarnas pressade arbetsschema.

⁴⁵ Experturval innebär i det här fallet att personer med specifik kännedom om vilka individer som kan komma i fråga för undersökningen vägleder forskaren i sin jakt på respondenter.

Genom detta tillvägagångssätt fick jag kontakt med endast två respondenter varför jag vände mig till min VFU-ledare på min praktikskola som hjälpte mig att komma i kontakt med 3 stycken respondenter som jag personligen bad medverka i intervjun. Genom ett slags snöbollsurval där jag fick förslag på ytterligare respondenter från befintliga intervjupersoner fick jag sedan kontakt med ytterligare en respondent. Även i dessa fall inföll intervjuerna minst en vecka från och med mötet.

Faran med att använda sig av ett experturval respektive snöbollsurval på ett sådant sätt som har gjorts i denna undersökning är enligt Esaiasson m.fl. att experten (i fallet med experturval) eller intervjupersonen (i fallet med snöbollsurval) väljer personer som på ett eller flera plan liknar varandra eller experten/respondenten själv. Eftersom jag i denna undersökning har använt mig av flera olika "experter" är den faran förhoppningsvis begränsad.

5.3 Utformning och operationalisering

Samtalsintervjuerna i denna studie tar sin utgångspunkt i en intervjuguide som sammanställdes i god tid före intervjutillfället. Guiden är s.k. semistrukturerad vilket innebär att den består av en rad övergripande frågor som respondenterna har fått svara på vartefter olika följdfrågor ställts helt beroende på respondenternas svar.⁴⁶ Anledningen till detta är att respondenten inte skall känna sig styrd och instängd i sina svar till följd av alltför snäva frågor. Intervjuguiden bygger på frågor som tar sin utgångspunkt i de av regering och riksdag fastslagna kompetensmål för lärarutbildningen som beskrivs i avsnitt 2.5. Bland annat får respondenten redogöra för vad denne anser att en professionell grundkompetens består i samt ge sin syn på huruvida han/hon tycker att lärarutbildningen har tillhandahållit en sådan. Frågorna i intervjuguiden är indelade i tre övergripande frågeområden:

- 1) Lärarutbildningen i stort: Innehåller frågor om i vilken mån respondenten anser att utbildningen har lyckats förbereda denne för yrket som lärare. Har denne exempelvis tillhandahållits en professionell grundkompetens?

⁴⁶ Se bilaga 1 för intervjuguide;

- 2) Det allmänna utbildningsområdet: Respondenten får redogöra för hur denne upplever att de olika kunskapsområdena har fungerat inom ramen för det allmänna utbildningsområdet.
- 3) VFU: Tar upp frågor som rör den verksamhetsförlagda delen av utbildningen. Har det funnits en tydlig koppling mellan teori och praktik, har VFU:n hjälpt till att utveckla respondentens kommunikativa kompetens etc.

Syftet med denna uppdelning är att göra det lättare för läsaren att se kopplingen mellan intervjuguiden och studiens frågeställningar. Respondenterna har dock varit ovetandes om denna uppdelning.

Vid en kritisk granskning av samtalsintervjuernas utformning går det möjligtvis att ifrågasätta generaliserbarheten av studiens resultat då dessa bygger på en semistrukturerad intervjuguide. Dock är just generaliserbarheten sällan det primära målet i studier som bygger på en kvalitativ metod. Istället är det viktigaste vid kvalitativa undersökningar att fokusera på de erfarenheter och åsikter i resultaten som kan förklara vilka orsaker som egentligen ligger bakom olika fenomen. Detta eftersom det kan ge vägledning om hur det *kan* förhålla sig även i andra fall. Sedan är det upp till andra studier att fastslå dessa förklarings generaliserbarhet överlag.⁴⁷

5.4 Genomförande

I god tid före tidpunkten för intervjutillfället har en intervjuguide utarbetats där jag aktivt har försökt undvika ledande och alltför smala frågor vilka enligt Trost (1997) annars kan leda till resultatstyrning och en minskad rörelsefrihet för respondenten.⁴⁸ Intervjuerna har varit privata i syfte att minimera risken för påverkan intervjupersonerna emellan. Platsen för mötet bestämdes i enlighet med respondenternas önskemål i mån av tillgängliga lokaler. Detta för att respondenterna skulle känna sig så bekväma som möjligt med intervjusituationen. I samtliga fall utom ett innebar detta tomta gruppum på respondenternas arbetsplats. Vid ett enskilt tillfälle skedde mötet hemma hos en respondent.⁴⁹ Vid tre av intervjuerna användes bandspelare för att dokumentera respondenternas svar. Materialet från dessa intervjuer

⁴⁷ Kvale, 1997. S. 210

⁴⁸ Trost, 1997, s. 44-50

⁴⁹ Trost, 1997, s. 40-44

transkriberades i sin helhet. Detta för att minimera risken att utelämna något material. Vid övriga intervjutillfällen saknades dock tillgång till inspelningsutrustning. Då dokumenterades istället intervjuvaren genom anteckningar. Efter mötet med respondenterna renskrevs det antecknade materialet.

Efter det att intervjumaterialet nedtecknats och renskrivits analyserades det utifrån det i förväg fastställda analysinstrumentet. Analysen skedde genom noggrann genomläsning av intervjuvaren och upprepades tre gånger för att undvika feltolkningar av materialet.

5.5 Analymodell

Analysinstrumentet utgår ifrån de tre frågeställningar som slås fast i avsnitt 4.2 i denna uppsats. Dessa utgör huvudkategorier för analysen under vilka respondenternas svar diskuteras i syfte att svara på samtliga tre frågor. Anledningen till valet av analysmetod är att den både underlättar tolkningen av intervjuresultaten och samtidigt ger en tydlig bild av resultatet.

§ 6 Resultat

I följande avsnitt redovisas resultaten från samtalsstudien. Redovisningen utgår från Intervjuguidens tre övergripande teman, se bilaga 1 till denna uppsats samt stycke 5.3. Varje huvudtema behandlas under en separat rubrik nedan. Varje stycke kommer att innehålla sammanfattande översikter av respondenternas svar på den aktuella frågeställningen samt citat från enskilda intervjuer.

6.1 Respondenternas syn på hur väl lärarutbildningen generellt har förberett dem för yrket som gymnasielärare

Majoriteten av respondenterna anser att utbildningen inte eller bara delvis förberett dem för yrkeslivet. Flera respondenter uppger att en tydligare koppling mellan teoretiska och praktiska kunskaper samt ökade kunskaper i exempelvis bedömning, undervisningsplanering, konflikthantering, utformning av utvecklingssamtal etc. behövs. Många av respondenterna menar att ämnesinriktningarna och VFU:n har varit dem till större hjälp än det allmänna utbildningsområdet, bl.a. därför att diskrepansen mellan teori och praktik där har varit minst. Såhär uttrycker sig fyra respondenter i kring dessa frågor:

Om man ser till pedagogiska teorier och ämneskunskaper känner jag mig väl förberedd men samtidigt tycker jag att utbildningen borde ha innehållit fler konkreta råd på hur man handskas med elever i praktiken, konflikthantering kanske. (Lärare 4)

Man kan väl säga att jag har blivit väl förberedd på att inte vara förberedd. Du kan aldrig vara helt förberedd för ett yrke som lärare men om det är något jag inte skulle ha klarat mig utan så är det nog ämnesstudierna, det hade nog inte spelat lika stor roll om jag missat pedagogiken. (Lärare 2)

Jag får säga att jag tycker att alla dessa pedagogiska teorier har hjälpt mig ganska lite i mitt yrke. De kan visserligen vara intressanta att diskutera på ett intellektuellt plan, men när du väl står i klassrummet handlar det mera om att få ordning i klassen och tillgodose elevens omedelbara behov. Där har praktiken helt klart varit den del av utbildningen som hjälpt mig mest. (Lärare 1)

Praktiken har förberett mig på ett positivt sätt för yrket. Det mesta av de pedagogiska knep och metoder jag använder mig av har jag fått från praktiken. (Lärare 3)

Vidare anser samtliga respondenter att det finns egenskaper som är viktiga för alla lärare och kan sägas utgöra en grundkompetens. En del av respondenterna pekar ut flexibilitet och kunskaper i pedagogik, didaktik, lektionsplanering tillsammans med social kompetens som sådana egenskaper medan andra understryker vikten av kunskaper i bedömning, konflikthantering, grupsociologi i kombination med ett brinnande intresse för yrket. Det råder dock delade meningar bland respondenterna om huruvida utbildningen har tillhandahållit en sådan grundkompetens. Några menar att den delvis har det medan andra menar att en sådan kompetens inte är statisk utan förändras över tid.

Ja, skulle jag plocka ut något speciellt som alla måste kunna så är det väl att veta hur man lär ut saker, vilka pedagogiska metoder man använder i sin lektionsplanering och sådär. Det är viktigt att kunna anpassa lektionerna efter eleverna, vad de tycker är intressant och så. Utbildningen bidrar ju med en del grundläggande kunskaper men det är mycket som saknas också. (Lärare2)

Alla borde åtminstone ha diskuterat frågor om bedömning och konflikthantering. Det är det man ägnar sig åt mest i klassrummet. Fast konflikthantering är kanske fel ord, egentligen handlar det väl mer om att kunna hantera gruppen på ett sådant sätt att man lyckas undvika konflikter. Jag tror väl att det är svårt för utbildningar att tillhandahålla en sådan kompetens eftersom kompetenskraven hela tiden förändras. (Lärare5)

Slutligen visade det sig att samtliga respondenter förknippade begreppet "livslångt lärande" med en kontinuerlig utveckling.

Ett livslångt lärande är att hela tiden lära sig nya saker, ett förhållningssätt som gäller både eleven och läraren. (Lärare 1)

6.2 Respondenternas syn på kunskapsområden inom det allmänna utbildningsområdet

Majoriteten av respondenterna är nöjda med de teoretiska kunskaper som de fått på utbildningen i pedagogik, didaktik, hållbar utveckling. Även kulturella frågor och frågor om jämställdhet har behandlats väl inom det allmänna utbildningsområdet. Dock efterlyser många fler konkreta tips och metoder på hur man kan använda sig av den teoretiska kunskapen i praktiken. Nästan samtliga respondenter upplever att utbildningens behandling av frågor rörande IT och socialpedagogik varit begränsad eller obefintlig. När det gäller tillfogande av kunskaper om skolans organisation och relevanta lagar så är majoriteten av respondenterna delvis nöjda men efterlyser mer organiserad undervisning kring frågorna. Sådär svarar tre av lärarna på frågorna om de olika kompetensområdena:

Ja pedagogiska teorier har vi haft mycket av. Hade dock varit bra om man fick lite fler tips på hur man kunde använda dem i undervisningen. (Lärare 6)

IT har vi inte ens berört, vi har väl talat lite om hur man t.ex. skulle ha behandlat elever med olika funktionshinder i skolan i grupp någon gång men inte mer än så. (Lärare 6)

Jag är iaf rätt nöjd med de kunskaper jag fått rörande sociala och kulturella frågor. Vi diskuterade t.ex. mycket om hur olika kulturell, social bakgrund kan påverka umgänge och normer. (Lärare 3)

Styrdokumentet har ju liksom funnits med hela tiden men vi har inte haft någon speciell undervisning i dem som jag kan komma ihåg. (Lärare 5)

Så gott som samtliga respondenter anser att ett vetenskapligt kritiskt förhållningssätt har förmedlats genom hela utbildningsområdet.

Det har lagts ganska stor kraft på det ja. Vi diskuterade t.ex. nästan all litteratur som användes i grupp och större delen av undervisningen baserades på akademisk litteratur. (Lärare 6)

Respondenternas egna förslag på förbättringar av det allmänna utbildningsområdet var i huvudsak desamma som de förbättringar man efterfrågade hos utbildningen i stort. Kurser som ökar studenters kunskaper inom bedömning, konflikthantering och grupsociologi står högt på samtliga respondenters önskelista samtidigt som några

påpekar att en ökad praktisk inriktning inom samtliga områden skulle vara av godo. En respondent föreslår att det borde rekryteras mer personal med lärarbakgrund som exempelvis kursledare inom utbildningen för att på så sätt öka den praktiska förankringen.

Konflikthantering har jag verkligen saknat och sedan är det väl det vanliga med bedömning och så. (Lärare 2)

Det har varit ganska lite metodundervisning, en ökad sådan tror jag skulle vara nyttig. Kanske borde de anställas fler kursledare och så med lärarbakgrund så att de kunde ge lite tips? (Lärare 1)

6.3 Respondenternas syn på VFU inom lärarutbildningen

De flesta respondenterna är nöjda med VFU:n på utbildningen och samtliga upplever att den har bidragit till en ökad kunskap i hur man hanterar och talar med elever. Många efterlyser dock en längre och mer sammanhållen VFU med tätare kontakt mellan universitet och VFU-skola i kombination med mer omfattande uppföljningar av studenternas praktikperioder. Dessa uppfattningar specificeras i följande citat:

VFU:n var nog den viktigaste delen av utbildningen för mig, det var egentligen där man lärde sig vad det innebär att vara lärare, hur man hanterar elever, vilket förhållningssätt som funkar och så. Det var bara lite för utspritt och kort. (Lärare 6)

Det kändes inte som att mina lärare på universitetet var riktigt medvetna om var som föregick ute på VFU-skolorna, för v hade inte samma ämne på universitetet som det de arbetade med ute i skolorna och de hade överhuvudtaget ingen erfarenhet av läraryrket i vanliga skolor. (Lärare 6)

En tydligare uppföljning av VFU:n hade varit bra, så att man verkligen fick reflektera över vad som hänt under praktikperioderna. (Lärare 2)

Som vi tidigare sett är det alltså elever

§7 Diskussion

I följande avsnitt kommer diskuteras och analyseras de resultat som presenterats i avsnittet ovan. Diskussionen kommer att utgå ifrån och försöka svara på de frågeställningar som slagits fast i avsnitt 4.2. Därefter följer en kort sammanfattning och ytterligare en del där förslag ges på hur man kan ta forskningsområdet vidare.

7.1 I vilken grad präglas implementeringen av den nya lärarutbildningen av rationalitet?

Lundqvist pekade ut rationaliteten som ett mått på huruvida implementeringen av politiska beslut får de resultat och konsekvenser som beslutsfattarna från början avsett. En analys av rationaliteten i den nya lärarutbildningen bygger således på i vilken mån de övergripande avsikterna för densamma uppfyllts.

Bland de mål som riksdag och regering satte upp för utbildningen får det om att förbereda lärare för arbete inom den moderna skolan betraktas som det kanske viktigaste. Detta mål skulle uppnås genom att lärarstudenterna under den nya utbildningen erhöll en slags professionell grundkompetens bestående av olika kunskaper vilka betraktades som centrala för läraryrket.⁵⁰ Bland de yrkesverksamma lärare som representeras i denna undersökning finns det olika åsikter om så väl i vilken mån utbildningen har fungerat i yrkesförberedande syfte som om vad som egentligen ingår i en professionell grundkompetens för lärare. Många av studiens respondenter efterfrågar ökade kunskaper i bedömning, konflikthantering, gruppologi, lektionsplanering etc. Alla dessa kunskaper hänger nära samman med den grundkompetens som regeringen efterfrågar och kan dessutom sättas i direkt samband med exempelvis de sociala, kommunikativa och kreativa kompetenserna. De borde alltså vara representerade i utbildningen och således inte efterfrågas av respondenterna i denna studie.

Vidare önskar många en ökad koppling mellan teori och praktik. En önskning som skall ses i ljuset av de motiv regeringen hade till inrättandet av själva utbildningen kring framväxten av en ny lärarroll till följd av samhällsliga och organisatoriska förändringar. Regeringen betonade behovet av aktiva lärare som genom ett flexibelt arbetssätt och kreativa undervisningsmetoder motiverade och uppmuntrade elever till utveckling istället för att, som tidigare varit fallet, passivt förmedla ämneskunskaper. Det bör således ses som ett underbetyg till utbildningen att det som av respondenterna främst efterfrågas i denna studie är en bättre vägledning i hur en flexibel och kreativ undervisning skall ske i praktiken samtidigt som de är förhållandevis nöjda med de

⁵⁰ Se avsnitt 2.5 för en översikt av dessa kompetenser

ämneskunskaper de erhållit. Ämneskunskaper, som enligt regeringens syn på den förändrade lärarrollen inte längre var lika viktiga.

Intressant med resultaten är annars att de i många avseende bekräftar vad tidigare forskning kommit fram till. Utbildningsdepartementets utredning om en hållbar lärarutbildning från 2008 presenterade t.ex. liknande resultat vad gäller brist på tillräckliga kunskaper i bedömning och IT. Liksom Högskoleverket som i sin rapport lyfte fram didaktiska brister i utbildningen.

Utgår vi från de åsikter och erfarenheter som respondenterna ger uttryck för kan vi alltså konstatera att den nya lärarutbildningen generellt bara delvis har lyckats med att leva upp till de grundläggande målen om att förse sina studenter med de olika kompetenser som krävs för att anta den nya lärarrollen. Implementeringen av de ursprungliga utbildningsmålen har således inte fungerat helt vilket gör att graden av rationalitet inte kan betraktas som särskilt hög trots att vissa mål delvis har uppfyllts.

7.2 Finns skillnader i implementeringens grad av rationalitet bland regeringens olika kompetensmål?

De huvudsakliga skillnaderna mellan hur väl de olika kompetensområdena har implementerats tillsammans med utbildningen tycks utifrån resultaten av föreliggande undersökning finnas mellan utbildningens teoretiska och praktiska moment. Majoriteten av respondenterna hävdar att de är nöjda med utbildningens vetenskapliga förankring och de kompetenser som densamma har tillförordnat dem genom teoretiska studier. Dock riktas kritik mot utbildningen då det gäller hur man kopplar samman denna teori med praktiskt lärararbete. Hur använder man sig t.ex. av Vygotskys och Piagets teorier om lärande då förutsättningarna för lärande kan vara så olika från ett arbetspass till ett annat? Således bär utbildningen här ett högt mått av rationalitet vad gäller de teoretiska delarna men ett lågt sådant om man avser dess praktiska förankring.

Detta att olika kompetenser endast till viss del har förankrats inom utbildningen tycks vara gemensamt för nästan samtliga undersökta kompetensområden med undantag för den verksamhetsförlagda delen av utbildningen. Det är detta område som enligt respondenterna främst av alla har hjälpt dem att utveckla sin generella lärarkompetens. Här upplever man till skillnad från i utbildningens teoretiska delar en större möjlighet

att utveckla de praktiska handgrepp och förmågor i form av t.ex. undervisningsmetoder, handhavande av grupper, kommunikation med elever och organisation av undervisningen som krävs för att lyckas som lärare. Således bidrar erfarenheterna och lärdomarna från VFU:n också till att utveckla de kompetenser hos de blivande lärarna som regeringen vill förmedla (t.ex. de kommunikativa, didaktiska och kreativa kompetenserna). Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen ställd för sig kan alltså betraktas besitta ett högt värde av rationalitet.

7.3 Hur kan utbildningen förändras för att bättre förmedla de kompetenser som regeringen efterfrågar?

Av respondenternas intervju svar går att urskilja flera förslag på förändringar som kan genomföras för att utbildningen på ett bättre sätt skall lyckas tillhandahålla framtida lärarstudenter de förmågor och kunskaper som riksdag och regering slått fast. Till att börja med framhålls en längre och mer sammanhållen VFU-period som ett bra sätt att öka kopplingen mellan teori och praktik. Dessutom efterlyses en mer omfattande utvärdering av VFU-perioderna där studenten verkligen får möjlighet att reflektera och diskutera sina erfarenheter och upplevelser av praktikperioden.

Många av respondenterna pekar på att kommunikationen mellan Universitet/Högskola och VFU-skolorna ofta är bristfällig och kan förbättras. Den dåliga kommunikationen som idag kan råda leder till att tiden på skolorna ibland blir kortare än vad som från början varit meningen samt försämrar möjligheterna till utvärdering och reflektion. Respondenterna får här åtminstone delvis medhåll av Högskoleverket som i sin uppföljande utvärdering av lärarutbildning också understryker vikten av att varje utbildning har en väl utarbetad plan för utvärdering av VFU.

Vid sidan av VFU:n, som framkommit inom ramen för tidigare frågeställningar, behöver utbildningen även kompletteras med ett par kunskapsområden ytterligare i syfte att tillhandahålla en tillräcklig grundläggande kompetens. Bland annat föreslås införande av kurser i b.l.a. bedömning, konflikthantering, gruppologi och specialpedagogik. Även ökad information om organisatoriska frågor rörande skolan efterfrågas. Syftet med sådana kurser skulle i så fall vara att bredda de blivande lärarnas grundläggande lärarkompetens.

Vidare framhålls idén om att förändra rekryteringsprocessen av föreläsare och kursledare på ett sådant sätt att praktisk erfarenhet från tidigare arbete inom skolan blir ett krav. Poängen med en sådan förändring är att den skulle öka möjligheterna för undervisaren att knyta an till och kanske till och med komma med tips och råd om metoder för hur man som lärare kan få användning för yrkets teoretiska grunder i klassrummet. Det kan röra sig om erfarenheter om hur man bäst utformar utvecklingssamtal eller prov. Om inte annat skulle detta kanske kunna fungera som ett tidssparande alternativ till införlivandet av fler kurser i dessa kunskaper.

Slutligen skall tilläggas att det självklart inte är oproblematiskt att göra förändringar i utbildningen genom nyrekrytering av personal eller införande av nya kurser. Utbildningen för en gymnasielärare är redan lång och det skulle bli ohållbart ur såväl ett tids- som ekonomiskt perspektiv att förlänga utbildningen ytterligare. Samtidigt finns det kanske inte heller anledning att hetsa upp sig eller göra några förändringar i utbildningen. Som Roselius & Sundell (2008) och Sannerstedt (1997) varit inne på i ett tidigare avsnitt i denna studie är implementering av olika beslut och idéer en tidskrävande process och chanserna är goda för att det kommer att bli bättre med tiden.

7.4 Sammanfattning och framtida forskning

En av frågeställningarna i denna studie handlade om vilken grad av rationalitet som präglade den nya lärarutbildningen generellt. Det skulle visa sig att rationaliteten var förhållandevis låg enligt respondenterna i undersökningen. Bland annat framkom att de teoretiska delarna av utbildningen visserligen hade fungerat förhållandevis bra men att det saknades praktisk förankring. Dessutom visade utbildningen enligt respondenterna upp brister i fråga om hanteringen av en rad kunskapsområden såsom t.ex. bedömning och konflikthantering.

En annan frågeställning gällde vilka skillnader som fanns i implementeringens rationalitet bland de olika grundkompetenser regering och riksdag tänkt skulle tillhandahållas blivande lärare genom den nya utbildningen. Det visade sig här att de största skillnaderna hade att göra med utbildningens teoretiska och praktiska element. Även om större delen av respondenterna var nöjda med den mängd och kvalitet av teoretisk kunskap som tillhandahölls under utbildningen saknade många en tydlig koppling till det praktiska lärarbetet. Här visade sig alltså rationaliteten vara både hög

och låg ur ett teoretiskt respektive praktiskt perspektiv. Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen visade sig vara uppskattad bland respondenterna och ansågs i hög grad bidra till lärarkompetensen vilket innebar ett högt mått av rationalitet.

Slutligen diskuterades respondenternas förslag på förändringar som kunde medverka till att stärka utbildningens förmedling av grundläggande lärarkompetenser. Bland annat föreslogs en förlängd sammanhållen VFU-period med omfattande utvärderingar i syfte att öka utbildningens praktiska koppling. Ett annat förslag handlade om att införa nya kurser i bland annat bedömning, konfliktlösning och gruppsykologi. Dessutom framkom förslag om att rekrytera fler kursledare och föreläsare med erfarenhet av yrket som gymnasielärare för att förbättra kopplingen mellan teori och praktik i utbildningen.

Vilka slutsatser kan vi då dra utifrån denna studie och vilka nya tankar och funderingar har väckts kring forskningsämnet. Målen med denna studie var att bredda kunskapen kring det praktiska genomförandet av lärarutbildningen och samtidigt komplettera forskningsområdet med en kvalitativ studie som lyfte fram lärarnas perspektiv och erfarenheter. Allt i syfte för att på så sätt skapa en djupare förståelse av problemområdet. Betraktar man de resultat som redovisats i studien så har dessa mål åtminstone i någon mån uppfyllts.

Inledningsvis kan vi konstatera att resultaten av denna studie styrker de slutsatser som tidigare forskning dragit utifrån ett kvantitativt underlag. Det tycks finnas en diskrepans mellan regeringens intentioner och verksamheten på lärarutbildningen. Denna glipa manifesteras i föreliggande studie genom respondenternas vittnesmål om hur utbildningen har misslyckats med att förbereda dem nog för yrket. Detta är naturligtvis olyckligt ur såväl ett kvalitetsperspektiv, men också ur ett demokratiskt eftersom det visar att den svenska skolan inte lyckas med att uppnå de mål som regeringen satt upp för verksamheten. Detta innebär åtminstone på sikt att styrningen av skolan i någon mån är hotad. På detta område krävs ökad forskning kring styrning av den svenska skolan och implementeringen av politiska beslut i densamma.

Vad denna studie har bidragit med i form av ny kunskap är dock än mer oroande. Parallellt med regeringens misslyckade intentioner existerar även ett brett gap mellan utbildning och arbetsliv. Det är ett samhällsproblem om våra lärare inte är väl

förberedda för sitt yrke den dagen de har sin första riktiga lektion. Hur skall vi då kunna garantera en högkvalitativ svensk skola i framtiden? I denna studie har lärares förslag på vilka förändringar som bör göras lyfts fram och samhället är skyldigt att lyssna. Och även om förslagen givet studiens natur kan sägas vara generaliserbara i vanlig mening fungerar de samtidigt som en vägledning i frågan om hur vi skall agera för att på sikt lösa dessa missförhållanden. Den övergripande frågan synes vara hur man kombinerar en utbildning stående på teoretisk grund med de så viktiga erfarenheter som endast kan erhållas genom praktiskt arbete och övning. Kanske kan en fler utbildningsledare med lärarbakgrund vara en lösning. Kanske krävs det mer VFU under längre perioder? Oavsett vilket är det främst på det här området framtida forskning bör fokusera sina ansträngningar. Framtidens ungdomar och deras utbildning vilar i våra egna händer, svik dem inte.

§ 9 Litteraturlista

9.1 Tryckta källor

Dysthe, O. (1996) *Det flerstämmiga klassrummet*. Lund, Studentlitteratur AB.

Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson & Lena Wängnerud. (2007), *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Andra upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm.

Herlitz, Gillis (2007): *Socialgrammatik: om social kompetens eller förmågan att umgås med folk*. Uppsala, Uppsala Publishing House AB.

Johansson, Hans (2002): *Beslutsfattande i offentlig förvaltning: Högre utbildning och forskning i Sverige ur en policynätverksansats*. Åbo, Åbo Akademis förlag.

Maltén, Arne (1995): *Lärarkompetens*, Lund, Studentlitteratur AB.

Maltén, Arne (1997): *Pedagogiska frågeställningar*, Lund, Studentlitteratur AB.

Roselius, Maria, Sundell, Knut (2008): *Att förändra socialt arbete: Forskare och praktiker om implementering*. Stockholm, Gothia Förlag.

Rothstein, Bo (1997): *Politik som organisation: Förvaltningens grundproblem*. Stockholm, SNS Förlag.

Säfström, Carl Anders, Svedner, Per Olov (2000) *Didaktik: perspektiv och problem*. Lund, Studentlitteratur AB.

Teorell, Jan & Torsten Svensson (2007): *Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö, Liber.

Trost, Jan (1997): *Kvalitativa intervjuer*. Tredje upplagan, Lund, Studentlitteratur AB

9.2 Internetkällor

Internet 1:

Melén Johanna: *Svenska lärare för dåligt utbildade*. Hämtat från

<<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article2211701.ab>>. Publicerad 2008-04-08.

Hämtad 2008-11-08.

Internet 2:

Fransson Anders: *Lärarytildningen har aldrig varit bättre*. Hämtat från <[http://www.bt.se/debatt/lararytildningen-har-aldrig-varit-battre\(671846\).gm](http://www.bt.se/debatt/lararytildningen-har-aldrig-varit-battre(671846).gm)>. Publicerad 2008-06-02. Hämtad 2008-11-10.

Internet 3: Hämtad från

<<http://www.hsv.se/densvenskahogskolan.4.539a949110f3d5914ec800056443.html>>. Oförändrad 2008-11-27.

Internet 4: Hämtad från

<<http://www.hsv.se/densvenskahogskolan/hogskolorna.4.539a949110f3d5914ec800057145.html>>. Oförändrad 2008-11-27

9.3 Övrigt

Högskolverket (2008): *Uppföljande utvärdering av lärarytildningen Del 1 Bedömargruppens rapport*. Stockholm, Högskoleverket.

Högskolelagen (1992:1434)

Kriminalvårdens forskningskommitté (2006): *Implementering av nya behandlingsprogram i kriminalvården: Rapport 20*. Stockholm, Kriminalvården.

Läraryförbundet (2004): *Läraryprofessionalism: om professionella lärary*. Stockholm, Läraryförbundet.

Regeringen (2000): *En förnyad lärarytildning: prop. 1999/2000:135*. Stockholm, Regeringen.

Skolverket (2006): *Läroplanen för de frivilliga skolformerna: Lpf94*. Stockholm, Skolverket.

Utbildningsdepartementet (1999): *SOU 1999:63 Att lärary och leda: Del 1 Bakgrund och analyser*. Stockholm. Utbildningsdepartementet.

Utbildningsdepartementet (1999): *SOU 1999:63 Att lärary och leda: Del 2 Nya utbildningar och examina*. Stockholm. Utbildningsdepartementet.

Utbildningsdepartementet (2008): *SOU 2008:109 En hållbar lärarutbildning: Del 1
Bakgrund och analyser*. Stockholm. Utbildningsdepartementet.

Bilaga 1 – Intervjuguide

Introduktionsfrågor

Ålder?

Kön?

Universitet/Högskola?

Ämnesinriktningar?

Tid som verksam lärare?

Intervjutema 1 – Lärarutbildningen i stort

Hur väl tycker du att lärarutbildningen har förberett dig för yrket som gymnasielärare?

Om väl på vilket sätt? Om inte väl, vad har saknats?

Vilken del av utbildningen har du haft mest hjälp av? (AUO, Ämnesinriktning, VFU)

Anser du att det existerar något sådant som en grundläggande kompetens inom läraryrket?

Om ja

- Vad består den i så fall ut av?
- I vilken mån tycker du att utbildningen har tillhandahållit en grundläggande lärarkompetens?

Vad innebär ett livslångt lärande för dig?

Intervjutema 2 – Det allmänna utbildningsområdet

Hur väl anser du att utbildningen ökat din kompetens i frågor rörande följande tre områden har inom ramen för det allmänna utbildningsområdet på din utbildning angående?

- 1) Pedagogik (Läroprocesser, undervisningsmetoder etc.)
- 2) Didaktik (Lektionsplanering, mål med undervisningen, användandet av olika arbetssätt)
- 3) Skolans organisation och styrdokument (Utformning av nya undervisning och nya arbetssätt i enlighet med skolans lagar och elevers behov)
- 4) Frågor kring sociala mönster, värden, kulturella fenomen och dess påverkan på undervisningen. (Frågor om samhällets grundläggande värden, mångkulturalitet och demokrati etc.)
- 5) Jämställdhet, hållbar utveckling, IT i skolan och socialpedagogik.

Upplever du då du ser tillbaka ur ett professionellt perspektiv att någon/några viktiga frågor saknades? Om ja, vilka och varför?

Anser du att utbildningen förmedlade ett vetenskapligt kritiskt förhållningssätt?

Intervjutema 3 - VFU

Utgjordes minst 10 poäng av det allmänna utbildningsområdet av VFU på din utbildning?

Hur tydlig upplevde du kopplingen mellan teori och VFU på din utbildning? Om tydlig, hur gick det till, Om otydlig, varför?

Känner du att VFU:n hjälpte dig att utveckla din förmåga att kommunicera med eleverna?

Vilka delar av VFU tycker du kan förbättras och hur?